

Dokumentin sisältö

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2022

0.1 TALOUS, ELINVOIMA JA VÄESTÖ

0.1.1 TYÖIKÄISET

0.1.2 LAPSET, NUORET JA LAPSIPERHEET

0.1.3 IKÄÄNTYNEET

1 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

1.1 STRATEGIASSA JA HYVINVOINTISUUNNITELMASSA ASETETUT PAINOPISTEALUEET

1.2 ONNISTUMISIA 2022

1.3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

2 TOIMENPITEET HYVINVOINNIN EDISTÄMISEKSI 2022

2.1 EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TOIMENPITEITÄ

2.2 HYVINVOINTIPALVELUT

2.3 VARHAISKASVATUS

2.4 OPETUSPALVELUT

2.5 KONSERNIPALVELUT JA KAAVOITUS

2.6 TEKNISET PALVELUT

2.7 RUOKAPALVELUT

2.8 YHDISTYSTEN HYVINVOINTITYÖ

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2023

4 Strategian painopisteet ja linjaukset

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

6 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

7 Suunnitelman laatijat

8 Suunnitelman hyväksyminen

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2022

2022

Hyvinvointikertomus

Väestö

Huoltosuhde (demografinen):	90,9 % (90,9%)*
Lapsiperheet:	31,1 % (30,2%)*
Gini-kerroin (2020):	27,2 (25,9)*
Äänestysaktiivisuus:	50,9 % (hyvinvointialue-vaaleissa) 59,1 % (kuntavaaleissa)
Toimeentulotukea saaneet: (kotitaloudet vuoden aikana)	239 (286)*
Kunnan pienituloisuusaste:	13,2 (12,2)*

Työ-
ikäiset

Työlliset väestössä:	36,4 % (35,6%)*
Koulutustasomittain:	335,2 (324,7)
Työttömät työvoimasta (TEM):	8,4 % (10,8%)*
joista pitkäaikaistyöttömiä:	41,4 % (35,6%)*
alle 25-v työttömiä:	6,9 % (12,1%)*
Vaikeasti työllistyvät % 15-64 vuotiaista (rakennetyöttömyys)	4,0% (5,0%)

Ikä-
ihmiset

Yli 75-vuotiaat (vastaavan ikäisestä väestöstä)	
kotona asuvat:	93,7 % (93,5%)*
säännöllisen kotihoidon piirissä:	10,8 % (12,4%)*
omaishoidossa olevat:	4,2 % (4,6%)*

Lapset,
nuoret,
perheet

Elävänä syntyneet: 2020; 46	2021; 52	2022; 37
Yhden vanhemman perheet (kaikista perheistä):	20,2 % (21,2%)	
Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olevat 0-17v:	0,6 % (0,9%)*	
Lasten ja nuorten heikko fyysinen toimintakyky; 5.lk oppilaista	28,4% (51,7%)*	
8.lk oppilaista	37,1% (48,4%)* (MOVE-mittaus)	
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24v:	7,3 % (5,0%)*	
Varhaiskasvatukseen osallistuneet:	72,8 % (67,8%)*	
1-5v vastaavan ikäisestä väestöstä (kunnan palvelut)		

Terveys

Yli 65-v lonkkamurtumat:	0,7% (0,5%)*
(vastaavan ikäisestä väestöstä)	
Sairauspäivärahaa saaneet	
16-64-vuotiaat 1000 asukasta kohden:	127,4 (100,5)*

Liikunta,
kulttuuri

Liikuntaneuvonnassa käyneiden määrä 2022:	56
Kirjastokäynnit	36 800 (2021) 34 320
Kirjastolainat kokonaisuudessaan:	101 700 (2021) 98 299
Lainajamäärän muutos lainat:	+ 3,7 %
Kulttuurituottajan toimi 2022	

* s uluissa ilmoitettu edellisen vuoden lukema

Pinta-ala: 756 km²
Väestöennuste
2040: 7 270

Asukkaita: 8 014
joista 0-17v: 16,9 %
18-64v: 48,8 %
ja yli 65v: 34,3 %

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan kaikille palvelualueille kuuluva lakisääteinen velvollisuus (Terveydenhuoltolaki 2010/1326, Kuntalaki 2015/410). Sote-uudistus siirtää sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuun hyvinvointialueille, mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnilla. Kunnan eri tehtävät, kuten koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt luovat edellytyksiä kuntalaisten hyvinvoinnille ja terveydelle. Kunnan lisäksi myös muut tahot kuten seurakunnat, yhdistykset ja yritykset tekevät merkittävää työtä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia seikkoja seurataan vuosittaisissa hyvinvointikertomuksissa sekä kerran valtuustokaudessa laadittavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa.

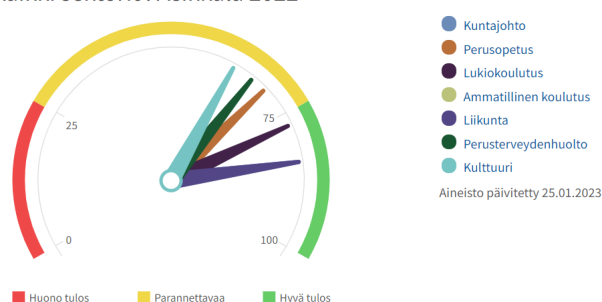
Asikkalan kunnan laaja hyvinvointikertomus on laadittu vuosilta 2017-2020 ja vuosittainen hyvinvointiraportti vuodelta 2021. Tässä hyvinvointikertomuksessa kuvataan asikkalalaisten hyvinvoinnin tilaa sekä kunnassa tehtyä hyvinvointia ja terveyttä edistävää työtä vuonna 2022. Hyvinvointikertomuksessa arvioidaan hyte-työn toteutumista sekä tehdään tarvittavia tarkennuksia hyvinvointisuunnitelman painopistealueisiin, tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Vuoden 2022 alussa Suomessa elettiin koronavirustilanteen vuoksi edelleen poikkeusoloissa, koronarajoitukset vaikuttivat moniin palveluihin ja toimintoihin kevään 2022 ajan. Poikkeusolot vaikuttavat väistämättä myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön, niitä vaikutuksia arvioidaan osaltaan myös tässä raportissa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen TEAvisari osoittaa kunnan terveydenedistämistyön suuntaa kuntajohtoon, perusopetukseen, lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, liikuntaan, perusterveydenhuoltoon sekä kulttuuriin liittyvien indikaattorien avulla. Asikkalasta ei ole saatavilla tietoja ammatillisesta koulutuksesta. TEAvisarin tulokset löytyvät kokonaisuudessaan THL:n sivuilta ja Asikkalan kuntakohtaiset tulokset linkistä:

TEAvisari Asikkala 2022 .

KUVIO 1. TEAvisarin kokonaistulos Asikkalassa 2022

Kaikki sektorit : Asikkala 2022

TEAvisarin tulosten perusteella Asikkalan terveydenedistämistä aktiivisuudessa on tapahtunut joiltain osilta parannusta aiempiin tuloksiin verrattuna, joiltain osin parannettavaa on edelleen. (KUVIO 1). Perusterveydenhuollon ja kulttuurin osalta parannettavaa on valtakunnalliseen tasoon verrattuna eniten. Näiden osalta on nähtävissä puutteita raportoinnissa ja tiedon välittämisessä luottamushenkilöille. Kuntajohtoon osalta Asikkalan tulokset ovat valtakunnallista tasoa paremmat lukuunottamatta osallisuutta, jossa jäädään valtakunnallisen tason alapuolella. Liikunnan ja lukiokoulutuksen osalta Asikkala tulokset ovat valtakunnallista tasoa paremmat. (TAULUKKO 1.) Osa TEAvisarin tuloksista on selitettävissä puuttuvilla tai epätarkoilla tiedoilla. Jatkossa on tarpeen kiinnittää enemmän huomiota TEA mittaristoon liittyvään tiedonkeruuseen mahdollisimman totuudenmukaisen

ja vertailukelpoisen tiedon saamiseksi.

TAULUKKO 1. Terveydenedistämisen aktiivisuus Asikkala ja Koko maa 2022

Pisteet	Asikkala	Koko maa
Kaikki sektorit	73	68
Kuntajohto	84	79
Perusopetus	69	64
Lukiokoulutus	77	66
Ammatillinen koulutus	..	63
Liikunta	84	72
Perusterveydenhuolto	66	70
Kulttuuri	62	66

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2022 koostuu kolmesta kokonaisuudesta. Ensimmäisessä osassa (OSA I) kuvataan Asikkalan väestön hyvinvoinnin tilaa ja toisessa osassa (OSA II) esitetään toimenpiteet vuodelle 2023. Lopussa (OSA III) on kirjattuna hyvinvointikertomuksen käsittely päätöksenteossa.

0.1.0 TALOUS, ELINVOIMA JA VÄESTÖ

0.1.1 TYÖIKÄISET

Asikkalassa työllisten määrä väestöstä on 36,4% (35,6%), tämä on alhaisempi kuin keskimäärin koko maassa (42,8%) ja Päijät-Hämeessä (39,2%), työllisten määrä on kuitenkin lisääntynyt edellisvuodesta. Koulutustaso 335,2 on noussut vuoden 2021 lukemasta (324,7), se on edelleen alhainen koko maan tasoon verrattuna (388,3). Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden yli 18 vuotiaiden määrä, 265 on laskenut aiemmasta (329). Asikkalan työttömyysprosentti oli pitkään valtakunnallista tasoa korkeampi, jo vuonna 2021 päästiinkin kuitenkin valtakunnan tason alapuolelle. Vuoden 2022 aikana työttömyysprosentti oli Asikkalassa 8,4%, koko maan työttömyysprosentin ollessa 9,5%. Nuorisotyöttömien määrä, % vastaavan ikäisestä työvoimasta on Asikkalassa laskenut edellisvuodesta (12,1%-6,9%). Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden työttöminä olleiden osuus työttömistä 41,4% (koko maa 37,9%) nousi vuodesta 2021 (35,6% / koko maa 35,8%). Työttömyys painottuu yli 50 -vuotiaisiin, miehiä on työttömänä enemmän kuin naisia. Sairauspäivärahaa saaneiden 16 - 64 vuotiaiden määrä on kasvanut, päivärahaa saaneita on Asikkalassa valtakunnallista tasoa enemmän (Asikkala 127,4 /1000 vastaavanikäistä, koko maa 124,3 / 1000 vastaavanikäistä). Työkyvyttömyyseläkkeellä 25-64 vuotiaista on 6,4% vastaanvanikäisestä väestöstä, koko maassa luku on 6,3% ja Päijät-Hämeessä 7,3%.

0.1.2 LAPSET, NUORET JA LAPSIPERHEET

Asikkalan perhekeskus llossa toimivat kunnan avoin varhaiskasvatus, seurakunnan lapsityö ja Asikkalan 4H. Vuoden 2022 kevään aikana avoimen varhaiskasvatuksen perheklubilla oli yhteensä 42 perhettä (700 asiakastapaamista) ja syksyn aikana 55 perhettä (749 asiakastapaamista). Avoimen varhaiskasvatuksen leikkis-toiminnassa oli 47 eri lasta. Avoimen varhaiskasvatuksen uusina toimintamuotoina kokeiltiin luontoklubia, johon ilmoittautui 10 perhettä ja haikarakahvilaa, johon osallistui 9 äitiä vauvojen kanssa. Seurakunnan toiminnot ovat tavoittaneet 34 perhettä. Asikkalan 4H toimintana on toteutunut mm. leirejä, kuntouttavaa työtoimintaa ja nuorten kesätyöllistämistä, uutena toimintona avautui kierrätyskeskus Kiertola. Asikkalalaisista 1-5 vuotiaista lapsista vuonna 2022 varhaiskasvatuksen piirissä oli 72,8% (vuonna 2021 67,8%).

Nuorisovaltuusto toimii Asikkalassa aktiivisesti, nuorisovaltuusto käsitteli vuoden 2022 kokouksissaan mm. kouluterveyskyselyn tuloksia ja pohti niiden pohjalta toimenpide-ehdotuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi Asikkalassa. Nuorisovaltuustolla on edustaja kunnan eri toimielimissä ja alueellisen nuorisovaltuuston valmistelutyöpajoissa sekä eurooppalaisten ystävyyskuntien Douzelage-verkostossa. Keväällä 2022 nuorisovaltuusto järjesti kyselyn nuorten tarpeista ja toiveista ohjattua vapaa-ajan toimintaa koskien. Syksyllä 2022 nuorisovaltuusto järjesti yhdessä verkostojen kanssa kaikille avoimen ja maksuttoman Kalmarifest-musiikkitapahtuman. Nuorisovaltuuston vaalit järjestettiin joulukuussa 2022.

Asikkalassa nuorten kannalta hyvin olevia asioita ovat koulu, terveydenhuolto sekä nuokun ja seurakunnan toiminta. Lisäksi positiivista on mahdollisuus kokoontua kavereiden kanssa ja saada uusia kavereita sekä hyvät mahdollisuuden liikuntaan ja harrastuksiin. Huolenaiheina nuoret kokevat epätasa-arvon lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksissa, mikä johtuu mm. kuntakeskuksen ulkopuolella asumisesta tai perheen taloudellisesta tilanteesta. Myös opettajien ja terveydenhoitohenkilöstön taidoissa kohdata ja kuulla nuorta on nuorten mielestä parannettavaa. Koulun tiloihin ja rakentamiseen (VYK) liittyvät ongelmat, kuten sisäilma, ovat aiheuttaneet huolta. Nuoret kokevat stressiä omasta tulevaisuudestaan ja opiskeluistaan. Huolta aiheuttaa myös nuorten keskuudessa lisääntynyt väkivalta ja väkivallan uhka sekä oman hyvinvoinnin laiminlyönti, nuuskan ja muiden päihteiden käyttö tai kokeilu.

Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi, viimeisin tiedonkeruu toteutettiin keväällä 2021 ja sen tuloksia on laajemmin analysoitu vuoden 2021 hyvinvointikertomuksessa. Kouluterveyskyselyssä kartoitetaan lasten ja nuorten elämää laajasti, se sisältää osa-alueita mm. perheeseen, elinoloihin, kasvuympäristön turvallisuuteen, osallisuuteen ja vapaa-aikaan liittyen. Kouluterveyskyselyyn vastaavat 4.-5. luokkalaiset, 8.-9. luokkalaiset, lukion 1.-2. luokkalaiset sekä toisen asteen opiskelijat. Kouluterveyskyselyn tulokset löytyvät kokonaisuudessaan THL:n sivuilta, kouluterveyskysely 2021.

Lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä mittaavat Move-testit tehdään vuosittain peruskoulun 5. ja 8. luokkalaisille, testit toteutetaan kasvatus- ja opetuspalveluiden, terveysterveystestien ja hyvinvointipalveluiden yhteistyöllä. Vuoden 2022 Move-mittausten mukaan 28,4%:lla 5. luokan oppilaista on heikko fyysinen toimintakyky (2021 51,7% ja 2020 38,9%), 8. luokkalaisten kohdalla heikko fyysinen toimintakyky on mittausten mukaan 37,1%:lla (2021 48,4% ja 2020 36,6%). Move-mittausten tulokset ovat parantuneet edellisestä vuodesta, mutta tulos on edelleen huolestuttava ja asiaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuus ja fyysinen toimintakyky näkyivät myös vuonna 2021 toteutetun kouluterveyskyselyn tuloksissa, jossa 4. ja 5. luokkalaisista 33,3% ilmoittaa liikkuvansa vähintään tunnin päivässä ja 8. ja 9. luokan oppilaista 23,8%.

Lastensuojeluilmoitusten ja hakemusten määrä on noussut edellisvuosiin verrattuna (205-285), sosiaalihuollon asiakkuuksien määrä on hiukan vähentynyt vuodesta 2021. Palvelujen painopiste on pysynyt kevyemmissä palveluissa, sillä lastensuojelun ja sosiaalihuollon asiakkuuksien määrät ovat vähentyneet tai pysyneet samana. Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaiden määrä on pysynyt vuoden 2021 tasolla, osasyynä asiakkuuksien vähäisyyteen on alaikäisten mielenterveys- ja perheneuvolapalvelujen ruuhkautuminen hyvinvointikuntayhtymässä ja sen myötä palveluihin pääsyn vaikeutuminen. Palveluihin joutuu edelleen jonottamaan, vaikka palveluiden resurssointia on lisätty vuoden 2022 aikana. Perhekeskuksen perustamisen myötä Asikkalassa on koottu aktiivinen perhekeskustoimijoiden verkosto. Perhekeskusverkoston toiminnan myötä eri ammattilaisten yhteistyö on lisääntynyt ja muun muassa ilmiöihin puututaan yhdessä.

0.1.3 IKÄÄNTYNEET

Asikkalassa yli 75 -vuotiaiden määrän kasvu kiihtyi vuoden 2020 jälkeen ja jatkuu ainakin vuoteen 2040 saakka. Raskaampien palveluiden, kuten tehostetun palveluasumisen tarve lisääntyy vuoden 2025 jälkeen. Muistisairaudet ovat merkittävä syy raskaiden palveluiden tarpeelle. Vuonna 2022 kotona asuvia yli 75 vuotta täyttäneitä oli Asikkalassa 93,7% ja kotihoidon piirissä olevia yli 75-vuotiaita 10,8% vastaavanikäisestä väestöstä. Yli 75-vuotiaita omaishoidon piirissä olevia oli 4,2% vastaavanikäisestä väestöstä. Yli 65 vuotiaiden lonkkamurtumia on Asikkalassa 0,7%/ vastaavan ikäinen väestö (koko maa 0,6%). Aktiivisen terveystoimintatarjonnalla on vaikutusta ikääntyvän väestön toimintakyvyn ylläpitämisessä ja tapaturmien ehkäisemisessä. Liukuesteitä lahjoitettiin kaikille yli 65-vuotiaille asikkalalaisille 206 paria, liukuesteiden jaon yhteydessä annettiin tietoa ja ohjausta mm. tapaturmien ja kaatumisen ehkäisystä. Hyvää oloa ja iloa Asikkalassa-tapahtuman yhteydessä tuotiin esille ikääntyvien palveluita ja järjestettiin toimintakyvyn mittausta halukkaille.

Asikkalan laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2022-2025 sisältyy kunnan oma ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma. Asikkalan vanhus- ja vammaisneuvosto esitti suunnitelmaan omat näkemyksensä. Neuvoston näkemyksen mukaan ikääntyneiden asioissa korostuu ennaltaehkäisevä toiminta, lisäksi hoitoon ja palveluihin pääsy sekä palveluiden toimivuus ovat erityisen tärkeitä. Ikääntyneiden hyvinvoinnin kannalta kaikkein olennaisinta on se, että ikääntyneillä on läheisiä ihmisiä eivätkä he ole yksinäisiä. Myös positiivisella elämänasenteella on iso merkitys hyvinvointiin. Vanhus- ja vammaisneuvostossa esiin nousi eläkkeelle jääminen elämän suurena muutoskohtana, neuvosto totesi, että eläkkeelle jäänti voi osalle olla kriisi joka osaltaan voi altistaa esimerkiksi päihde- ja peliongelmiille, oma tai puolison eläköityminen voi olla rasite myös parisuhteelle. Neuvosto totesi, että tuen saanti eläkkeelle jäädessä on erityisen tärkeää riskien minimoimiseksi. Kunnan ehkäisevä ja hyvinvointia ja terveyttä edistävä työ koetaan kokonaisuudessaan toimivaksi. Esimerkiksi liukuesteiden lahjoitus on koettu onnistuneeksi. Veteraaneille tarjolla olevat palvelut ovat tällä hetkellä kattavat. Ongelmalliseksi koetaan tarvittavan ja riittävän tiedon saaminen, minkä vuoksi ikääntyneille kohdentuvaan tiedottamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Hyvinvointikuntayhtymän asiakasohjaus koetaan hyväksi, koska sillä on käytössä yksi puhelinnumero ja sieltä saa neuvoja ja ohjeita lähes kaikkiin ikääntyneitä koskeviin kysymyksiin. Parannukset julkiseen liikenteeseen koetaan hyväksi.

Ympäristöministeriön hankerahoituksen avulla laadittu ikääntyneiden asumisen toimenpidesuunnitelma valmistui syksyllä 2022. Hankkeen avulla kartoitettiin laajasti ikääntyneiden asumisen nykytilaa ja kehittämistarpeita toimenpideohjelmaksi varten. Hanke lisäsi ymmärrystä ikääntyneiden asumisen kehittämistarpeista ja sen avulla lisättiin kuntalaisten tietoa mm. korjausneuvonnasta.

Korona-epidemia on ollut erityisen raskasta ikääntyneelle väestölle, epidemia on vähentänyt sosiaalisten tilanteiden ja yhteisöllisyyden mahdollisuuksia, epidemian helpottaessa haasteena on ollut aktivoida ikääntyneitä uudelleen mukaan yhteisiin toimintoihin. Senioriohjaaja on yhdessä eri toimijoiden kanssa onnistunut kehittämään seniorikeskus Olon toimintoja entistä monipuolisemmaksi. Seniorikeskus Olossa toteutettiin useita maksuttomia, kaikille avoimia luentotilaisuuksia eri teemoista sekä konsertti, näihin tapahtumiin pyrittiin saamaan mukaan erityisesti kotona asuvia ikääntyneitä. Vie vanhus ulos-kampanjan aikana toteutettiin lasten ja vanhusten yhteisiä ulkoiluhetkiä yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja muiden toimijoiden kanssa.

1 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

1.1 STRATEGIASSA JA HYVINVOINTISUUNNITELMASSA ASETETUT PAINOPISTEALUEET

Asikkalan kunnan strategia valmistui vuonna 2022, laaja hyvinvointisuunnitelma vuosille 2022-2025 hyväksyttiin kunnanvaltuustossa syksyllä 2022. Strategiaa ja hyvinvointisuunnitelmaa yhdistää vahvasti ehkäisevä työ sekä ennakoiva hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa. Kuntalaisten yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistuminen ovat tärkeä osa sekä hyvinvointisuunnitelmaa että strategiaa. Nykyinen kuntien toimintaympäristö on moninainen, verkostoista koostuva ja nopeasti muuttuva. Hyvinvointisuunnitelmassa ja strategiassa esitettyihin tavoitteisiin pääsy edellyttää kunnan eri palvelualueiden välistä tiivistä yhteistyötä sekä yhteistyötä kunnan ja muiden toimijoiden kuten maakunnan, yhdistysten, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa.

Hyvinvointialueiden toiminta alkoi 1.1.2023. Hyvinvointialueen lakisäätteisiä tehtäviä ovat toiminnan alkaessa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestäminen. Kunnan tärkeimpänä tehtävänä säilyy edelleen edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa (Kuntalaki 2015/410 §1). Hyvinvointialueuudistuksen myötä kunnassa tehtävälle ennaltaehkäisevälle työlle tulee antaa entistä enemmän painoarvoa. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Hyvinvoinnin ja elinvoiman vuoropuhelun vahvistumisen arvioidaan olevan yksi tulevaisuuden kunnan menestystekijöistä, sillä hyvinvoivat kuntalaiset ovat edellytys elinvoimalle ja elinvoimainen kunta luo puitteita kuntalaisten hyvinvoinnille.

1.2 ONNISTUMISIA 2022

Korona-epidemia laantui hiljalleen vuoden 2022 aikana mutta maaliskuussa 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan vaikutti osaltaan kuntalaisten turvallisuuden tunteeseen ja hyvinvointiin. Kunnan toimialat jatkoivat toimintaansa normaalisti ja huolehtivat peruspalveluiden hyvästä laadusta ja saatavuudesta. Toimivat peruspalvelut tukivat kuntalaisten kykyä sopeutua muuttuvaan tilanteeseen. Yhdessä muiden toimijoiden kanssa pyrittiin vastaamaan lisääntyneeseen henkisen tuen ja neuvonnan tarpeeseen, apua tarjottiin muun muassa kriisitilanteesta lapselle puhumiseen. Perhekeskus ja seniorikeskus lisäsivät osaltaan kuntalaisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden mahdollisuuksia tarjoamalla turvallisia kohtaamispaikkoja ja toimintaa eri ikäisille yhdessä ja erikseen. Nuorisovaltuuston yhdessä tukijoiden kanssa järjestämä Kalmarifest, Hyvää oloa ja lloa Asikkalassa-tapahtuma, harrastemessut ja monet muut tapahtumat kokosivat kuntalaisia korona-ajan jälkeen jälleen yhteen. Asikkalassa osallistuttiin eurooppalaisten ystävyyskuntien Douzelage-verkoston "juniors for seniors"-projektiin, vanhus- ja vammaisneuvosto pohti yhdessä nuorten kanssa tapoja joilla Asikkalassa voitaisiin järjestää ylisukupolvista toimintaa. Kuntosali Puhti ja seniorikeskus Olo ovat osoittautuneet vetovoimaisiksi paikoiksi kohdata toisia ihmisiä. Senioriohjaajan ja verkostojen panos vahvistavat ikääntyneiden palveluita, ikääntyneiden palveluiden resurssia vahvistaa myös oppisopimusopiskelija. Ikääntyneiden asumisen toimenpidesuunnitelman valmistuminen ja hyväksyminen valtuustossa edesauttaa ikääntyville suunnattujen asumisratkaisujen miettimistä ja tulevaisuuden tarpeisiin valmistautumista.

Verkostoyhteistyö lujittui toimialoilla vuoden 2022 aikana niin paikallisesti kuin alueellisestikin. Mm. perhekeskusverkosto ja kunnan lape-työryhmä ottivat vahvasti kantaa eri ilmiöihin ja verkostoissa luotiin uusia tapoja osallistaa lapset, nuoret ja vanhemmat yhteiseen hyvinvoinnin tukemiseen. Asikkalalla on edustaja erilaisissa alueellisissa verkostoissa. Konsernipalveluissa onnistumisenä

voidaan nostaa esiin mm. kunnan näkyvyyden parantaminen sekä matkailun edistämistoimien onnistuminen. Asikkalan vetovoimaisuus näkyi muuttovoittona vuoden lopussa.

1.3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Asikkalan kunnanhallitus nimesi 19.3.2018 hyvinvointilautakunnan Asikkalan kunnan ehkäisevän päihdetyön toimielimeksi. Ehkäisevän päihdetyötä toteuttavana ryhmänä toimii monialainen PETE Asikkala ryhmä, joka aloitti toimintansa kesäkuussa 2018. PETE Asikkala ryhmä käsittelee tapaamisissa ehkäisevän päihdetyön lisäksi pelihaittojen ehkäisyyn, edistävään mielenterveystyöhön sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn liittyviä teemoja. PETE Asikkalan toimintaa tukee Päijät-Hämeen maakunnallinen ehkäisevä sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävä työ. Asikkala on sitoutunut Päijät-Hämeen maakunnallisiin suunnitelmiin 2021-2025.

Päihdehaittoja ennakoivat ja selittävät tekijät

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen alaikäisten määrä ei Asikkalassa poikkea valtakunnallisesta tasosta. Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvien henkilöiden määrä on ollut Asikkalassa laskussa. Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 vuotiaiden määrä vastaavan ikäisestä väestöstä on Asikkalassa 8,6%, mikä on valtakunnallista tasoa (6,3%) korkeampi. Työttömyys on vuonna 2022 ollut Asikkalassa hieman valtakunnallista tasoa alhaisempi. Tuloerojen mittarina yleisesti käytetty Gini-kerroin on hieman noussut edellisvuodesta (27,2-25,9%), samoin kunnan yleinen pienituloisuusaste, joka kuvaa suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle jäävien kotitalousten määrää (13,2-12,2).

Päihteiden saatavuus ja käyttö

Tupakkatuotteiden käyttö ja nuuskaaminen ovat yleisempiä yläasteikäisten kuin lukiolaisten kohdalla, 8. ja 9. luokan oppilaista 9,5% tupakoi ja 7,4% käyttää nuuskaa päivittäin kun taas lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista 4,8% tupakoi ja 1,6% käyttää nuuskaa päivittäin. Vuoden 2022 aikana huomattiin erityisesti sähkötupakan käytön ja siihen liittyvien seurannaisvaikutusten (uhkailu, väkivalta) lisääntymistä, tähän puututtiin ilmiön tultua esille. Lukiolaisten viikoittainen rahapelaaminen on jonkin verran lisääntynyt (3,4-4,1%), vastaavasti yläkoululaisten pelaaminen on huomattavasti vähentynyt (6,4-3,1%). Yläkoululaisten humalahakuinen juominen on vähentynyt 13 prosentista 6 prosenttiin ja sama suuntaus on ollut myös lukiolaisten osalta kuitenkin vähäisemmässä määrin. Raittiiden yläkoululaisten määrä on myös kasvanut ja tällä hetkellä 67,7% yläkoululaisista ei käytä lainkaan alkoholia. Täysraittiiden lukiolaisten määrä on myös lisääntynyt, nyt 42,7% on täysin raittiita. Alkoholin hankkimisessa huolestuttavaa on sen saatavuus perhepiiristä, sillä noin 40% alaikäisten käyttämästä alkoholista on peräisin omasta perheestä joko tarjottuna tai luvatta otettuna. Monilta osin positiivisesta suuntauksesta poiketen erityisen huolestuttavana asiana tulee esiin huumeiden saatavuus. Yläkoululaisista 47,5% ja lukiolaisista 56,5% on sitä mieltä, että omalta paikkakunnalta on helppo hankkia huumeita. Huumeiden saatavuus on tämän perusteella Asikkalassa huomattavasti helpompaa kuin Suomessa keskimäärin mutta vaikeampaa kuin koko Päijät-Hämeen alueella. Nuorten huumeekokeiluissa on ollut jonkin verran laskua kaikissa ikäryhmissä, 8. ja 9. luokan oppilaista laittomia huumeita ainakin kerran on kokeillut 9,9% ja lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista 8,9%. Alkoholijuomien myynti 100%:na alkoholina (litraa/ 18-vuotta täyttänyt asukas) oli Asikkalassa 10,9 litraa, mikä on koko maan (8,5l) ja Päijät-Hämeen tasoa (9,4l) korkeampi, määrä on hieman kasvanut edellisvuosista (2019 9,5 litraa ja 2020 10,8 litraa).

Päihteiden vaikutus hyvinvointiin

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, huumausainerikokset, päihtyneenä

tehdyt rikokset, rattijuopumukset sekä päihtyneiden säilöönnotot ovat kaikki pysyneet samana. Yläkoululaisten päihtyneenä tapahtuneet tapaturmat ovat vähentyneet ja lukion 1. - 2. luokan oppilaille ei kyseisiä tapaturmia ole sattunut lainkaan. Huolestuttavana asiana tulee esille lasten ja nuorten kokemat haitat vanhempien liiallisesta alkoholinkäytöstä, sillä 2,8% alakoululaisista (4.-5.lk), yläkoululaisista 8% ja 4% lukiolaista (1.-2.lk) kertoo kokeneensa vanhempien käyttävän liikaa alkoholia ja siitä aiheutuneen haittaa.

2 TOIMENPITEET HYVINVOINNIN EDISTÄMISEKSI 2022

2.1 EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TOIMENPITEITÄ

Asikkalassa toimii aktiivinen ehkäisevän päihdetyön monialainen verkosto, Pete Asikkala. Verkosto koostuu paikallisista ja alueellisista asiantuntijoista. Pete Asikkala kokoontuu säännöllisesti suunnittelemaan ja linjaamaan toimenpiteitä ehkäisevän työn toteutumiseksi ja arvioimaan työn vaikuttavuutta ja toteutumista. Pete-Asikkala ryhmä vastaa mm. päihdeviikon tapahtumien järjestämisestä ja koordinoinnista. Alueellinen ehkäisevän työn verkosto toimii aktiivisesti, Asikkalan kuntaa verkostossa edustaa hyvinvointikoordinaattori ja varajäsenenä toimii nuorisovastaava. Asikkalan kunta on ollut mukana laatimassa alueellista ehkäisevän työn suunnitelmaa vuosille 2021-2025, suunnitelma hyväksyttiin kunnanvaltuustossa joulukuussa 2021. Kunnanvaltuuston joulukuussa 2021 hyväksymässä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa linjataan toimenpiteitä lasten ja nuorten ehkäisevän päihdetyön tukemiseksi.

Erialaisten tempausten ja valtakunnallisten teemapäivien lisäksi ehkäisevää päihdetyötä tehdään eri toimialoilla. Valintojen polut toteutettiin vuonna 2022 viidennen, kuudennen ja kahdeksannen luokan oppilaille. Päihdeviikon tapahtumia toteutui mm. opetuspalveluissa, seniorikeskus Olossa ja perhekeskus Ilossa, jossa ensi- ja turvakodin Pidä kiinni Jannica-toiminto vieraili perheklubililla.

2.2 HYVINVOINTIPALVELUT

Hyvinvointipalvelut

Kunnassa toimii kokoaikainen senioriohjaaja (geronomi AMK). Ikääntyneiden palvelut järjestivät monipuolista toimintaa ja tapahtumia yhdessä eri toimijoiden kanssa mm. vanhusten viikolla. Kaikki tapahtumat ovat olleet maksuttomia ja kaikille avoimia. Häämusiikkikonsertti yhdessä Asikkalan pelimannien kanssa kokosi paikalle yli 70 kuulijaa, Pelimannit lahjoittivat konsertin tuoton Ukrainalaisten hyväksi. Ikääntyneiden palvelut osallistuivat yhdessä perhekeskusverkoston ja PHLU:N kanssa järjestettyyn Hyvää oloa ja iloa Asikkalassa-tapahtumaan. Seniorikeskus Olossa järjestettiin syksyn 2022 aikana 4 luentotilaisuutta ikääntyville eri teemoin. Tietoa oli saatavilla mm. korjausneuvonnasta ja estettömyydestä, arjen turvallisuudesta, oikeudellisista asioista ja mielen hyvinvoinnista. Hyvinvointipalvelut oli mukana myös harrastemessuilla kertomassa eri toiminnoista ja tapahtumista.

Yli 65 -vuotiaalle kuntalaisille lahjoitettiin vuonna 2022 yhteensä 206 paria kenkien liukuesteitä. Liukuesteiden lahjoituksista saatu palaute oli hyvin positiivista. Liukuesteiden jakotilanteissa annettiin tietoa kaatumisen ja tapaturmien ehkäisystä, tarjottiin mahdollisuutta liikuntaneuvontaan tai muihin liikuntapalveluihin ja ohjattiin henkilöitä tarvittaessa erilaisten palveluiden piiriin esim. hyvinvointiyhtymään. Useat ikääntyneet kokivat lahjoituksen hyvin merkitykselliseksi, koska se

tarkoittaa, että kunnassa välitetään ikääntyneiden turvallisuudesta ja hyvinvoinnista.

Päijät-Sote toteuttaa säännöllisesti omaishoitajien valmennuksia, joihin on mahdollisuus osallistua paikan päällä Lahdessa tai etäyhteydellä kotona. Asikkalan kunta tarjosi mahdollisuuden seurata valmennusta etäyhteydellä seniorikeskus Olossa yhdessä senioriohjaajan kanssa. Valmennuksen yhteydessä syntyi paljon hyvää keskustelua omaishoitajien ja senioriohjaajan kesken. Omaishoitajien vertaistukiryhmä aloitti keväällä 2022.

Liikuntapalvelut

Liikunnan ja terveyden edistämisen palveluissa vuoden 2022 aikana on päästy jälleen kunnolla käsiksi ennaltaehkäisevään työhön. Liikuntaneuvonta piristyi koronarajoitusvuosien jälkeen ja liikuntaneuvojat kohtasivat 56 asiakasta vuoden aikana. Myös liikuntaneuvonnan palveluketju on vahvistunut yhteistyössä terveystoimen kanssa uuden tiimityömallin myötä. Kunnan terveyslääkintäryhmät käynnistettiin heti vuoden vaihteen jälkeen, tammikuun ajan rajoitusten vuoksi ulkoliikintäryhminä. Helmikuun alusta alkaen ryhmät ovat voineet kokoontua normaalisti, ryhmissä viikoittain kuntoilee keskimäärin 430 kuntalaista.

Vuoden 2022 tapahtumien kautta on päästy aktivoimaan ja kohtaamaan kuntalaisia monipuolisesti. Markkinahiihdot toteutuivat yhteistyössä yhdistysten ja seurojen kanssa helmikuussa, Pump track -radan ja laidunpuiston lähiliikunta-alueen avajaiset yhteistyössä hyvinvointipalvelun kanssa toukokuussa ja alamäkipyöräily reitti avattiin näyttävästi kesäkuussa. Toukokuussa liikunnanohjaustiimi järjesti kaikille avoimen maksuttoman Lavismaraton-tapahtuman ja elokuussa aktivoitiin kuntalaisia erilaisten harrastusten pariin harrastemessuilla. Kuntalaisille on järjestetty mahdollisuuksia oman kunnan seurantaan kävelytestien ja testaustapahtumien muodossa säännöllisesti puolen vuoden välein. Yhteistyössä tärkeä kuntotestikumppani on Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu. Kesällä kuntalaisia on aktivoitu liikkeelle kesäjumppien, postilaatikkopyöräilyn ja esim. Anianpellon markkinoilla inbody -mittauksia tehden. Lisäksi liikuntapalvelut on järjestänyt jo tutuksi tulleen liikkuvan isänpäivän tapahtuman perheille kohdistuen ja ollut mm. mukana vanhusten viikon aktivoinnissa.

Liikunnallisen elämäntavan ”sinä päätät omasta hyvinvoinnistasi” vuoden 2022 hanketyön myötä liikuntapalveluille palkattiin oma hanketyöntekijä. Hanketyön tärkeimmistä tavoitteista on toteutunut varhaiskasvatuksen liikunnallisen työotteen tukeminen ja motoristen testien toteuttaminen kaikille kunnan päiväkotikäisille lapsille, matalankynnyksen lyhytkurssien (3-5 viikkoa) käyttöönotto vuoden kestävien terveyslääkintäryhmien rinnalle sekä elokuussa toteutunut kutsuntaikäisten nuorten kohtaaminen kehonkoostumusmittauksen ja liikuntaneuvonnan kautta. Hankkeeseen liittyen on syksyllä 2022 aloitettu myös ensimmäiset maksuttomat uimahallikuljetukset lähialueen uimahalleihin ja toimittu koulujen tukena MOVE-testien toteuttamisessa 5.- ja 8. luokkalaisille suuntautuen sekä kohdennettu oma, tälläkin hetkellä käynnissä oleva liikuntakerho terveytensä kannalta liian vähän liikkuville lapsille.

Kuntalaisten mahdollisuutta omaehtoiseen liikkumiseen on vahvistettu myös liikuntapaikkarakentamisella. Kesällä käyttöön otettiin laidunpuiston maksuton Padel -kenttä. ELY:n lähiliikuntapaikkarakentamisen hankkeen kautta Aurinkovuoren alamäkipyöräily reitistöön valmistui uusi, loivapiirteisempi reitti. Myös Aurinkovuoren pitkät retkeilyreitit ja näköalatorni kunnostettiin. Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman tuella kuntaan saatiin uusia pyöräpysäköintipaikkoja. Lisäksi kuntalaiset pääsivät ensimmäistä kertaa hiihtämään tykkilometetulla ensilumenladulla.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on liikunnan ja terveydenedistämisen vaikuttavuuden näkökulmasta todella tärkeää. Kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointia on vuoden 2022 aikana tehty koulujen harrastekerhojen työryhmässä mukana toimimalla sekä yhteistyötä tekemällä Haaga-Helia

ammattikorkeakoulun kanssa liikunta-alan harjoittelijoiden ja erilaisten työelämän projektien kanssa. Kesä- ja loma-aikaan yhteistyö korostuu nuorisopalveluiden kanssa tehty työ lasten päiväleirien ja liikuntamahdollisuuksien nostoina perheille, lapsille sekä nuorille suuntautuen. Vuoden 2022 aikana on laajennettu yhteistyötä aktiivisten senioriliikkujien kanssa mahdollistamalla vertaisohjatut kuntosalivuorot seniorikuntosali Puhdissa. Kuntosali Puhdin osalta työ viestinnän eteen on tuottanut tulosta ja Oltermannin Olo kuntosaleineen on tullut tutuksi yhä useammalle kuntalaiselle.

Nuorisopalvelut

Nuorisotalotoiminnassa toteutui vuoden aikana n. 3000 nuorisotalokäyntiä ja kävijämäärä on kehittynyt edelleen positiivisesti edellisistä vuosista. Kerhoja toteutui vuoden aikana kuusi ja niissä käyntejä yhteensä 460. Vuoden aikana leiri,- retki ja lomatoimintoja pystyttiin toteuttamaan vihdoin normaalisti ja toiminnassa oli mukana 463 henkilöä, mikä on yli tuplasti edellisen vuoden osallistujamäärä. Koulunuorisotyön hankkeen päätyttyä peruskouluilla kohdattujen nuorten määrä on jäänyt aiempaa vähäisemmäksi. Uusi koulunuorisotyön hanke käynnistyy yläkoululla v. 2023 alusta. Vuonna 2023 toimintasuunnitelman mukaiseen tai tarpeiden pohjalta suunniteltuun ryhmäytystoimintaan osallistui 285 lasta ja nuorta. Jalkautuvan työn kautta tapahtuneita nuorten kohtaamisia kertyi vuoden aikana n. 200. Erityisnuorisotyötä tehtiin mm. kohdennetuissa pienryhmissä, kouluilla sekä yhteistyössä poliisin ja muiden viranomaisten kanssa.

Nuorisolaki-ilmoitusten ja verkosto-ohjauksen perusteella etsivä nuorisotyö oli v. 2022 yhteydessä 35 nuoreen. Varsinaisessa asiakkuudessa on ollut 29 nuorta. Koulu- ja oppilaitosyhteistyön kautta asiakkuuteen on ohjautunut 7 nuorta. Kaikki etsivään työhön ohjatut nuoret on pystytty tavoittamaan. Kutsuntojen kautta tavoitettiin koko kutsunnanalaisten ikäluokka, 55 nuorta. Etsivän työn oppilaitosresurssi ei ole vähentynyt ja etsivä kohtaa opiskelijoita toisen asteen opinnoissa mm. asuntolassa, hyvinvointiviikoilla, oppitunneilla ja aulapäivystyksissä. Nuorten sosiaalista vahvistumista mittaavan SOVARI-mittarin mukaan etsivän asiakkaat kokevat erityisesti elämänhallinnan ja tavoitteellisuutensa parantuneen. Lisäksi positiivisia vaikutuksia koetaan itsetuntemuksessa ja sosiaalisissa taidoissa. Etsivä työ saa kokonaisarvosanaksi asiakkailta 4,9/ 5.

Nuorten työpajatoiminnassa toteutui v. 2022 16 pajajaksoa, joista valtaosa kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella pajalla. Kuntouttavan työtoiminnan osalta toiminta päättyy v. 2022 loppuun ja toiminta siirtyy hyvinvointialueen järjestettäväksi v. 2023 alusta. Nuorten sosiaalista vahvistumista mittaavan Sovari-mittarin tulokset osoittavat, että pajatoiminnassa koetaan sosiaalista vahvistumista ja kaikki osallistujat kokivat myönteisiä kehityskaskeleita erityisesti arjen taidoissa ja opiskelu- ja työelämävalmiuksissa mutta myös elämänhallinnassa ja itsetuntemuksessa. Nuoret antavat työpajatoiminnalle arvosanan 4,5/ 5 ja jokainen vastaaja suosittelisi palvelua myös kaverilleen. Asikkalan nuorisopalveluiden eri tehtäviin (leirinohjaus, kerhonojaus, kesätyöllistäminen) työllistämme paikallisia nuoria eri pituisille jaksoille. V. 2022 toteutui 22 työpajajaksoa.

Kirjastopalvelut

Kirjaston toiminta on taas vilkastunut koronavuosien jälkeen. Laina- ja kävijämäärät nousivat edellisestä vuodesta: fyysisten aineistojen lainaus nousi 3,5 % (101 700 lainaa). Fyysiset käynnit lisääntyivät vuodesta 2021 yli 7 % (36 800 käyntiä) ja myös kirjastokorttiaan käyttäneiden määrä nousi. Edellisenä vuonna uusittu omatoimikirjasto sai paljon kehuja, ja kuukausittaisten omatoimikäyttäjien nousi pitkin vuotta. Yhteensä sisäänkirjautumisia palveluaikojen ulkopuolella oli vuoden aikana 3800. Omatoimikirjasto ei ole aiheuttanut Asikkalassa toistaiseksi minkäänlaisia järjestyshäiriöitä, vaikka asiointi on edellisvuoden teknisen uudistuksen myötä helpommin kaikkien kirjastokortin haltijoiden ulottuvilla. Myös verkkokäyntien määrä nousi (44 600 verkkokäyntiä) - kuten myös e-kirjojen ja -lehtien

lainaus, mutta edelleenkin e-aineistojen lainausmäärät eivät yllä lähellekään fyysisten aineistojen lainausmääriä. Fyysisiä aineistoja hankittiin aiempien vuosien tapaan. Hankintoja ja poistoja tehtiin vuoden aikana lähes samassa suhteessa (2300/2200) ja kokoelma oli vuoden lopussa 58 800 nidettä.

Kirjastossa tapahtui edellisvuotta enemmän. Tapahtumia oli vuonna 2022 yhteensä 47 ja erilaisia käyttäjäkoulutuksia oli yhteensä 36. Säännöllisesti kirjastossa järjestettiin satutunteja ja Wellamo-opiston digiopastusta, mutta myös koululaisryhmien vinkkauksia ja opastuksia sekä erilaisia kirjallisuus- ja muita kulttuuritapahtumia oli viikoittain. Kävijämäärältään suosituimmaksi nousi vuosittainen yhdessä nuorisopalveluiden kanssa järjestettävä Pimeä kirjasto -tapahtuma, joka keräsi taas yli 100 osallistujaa. Toinen pimeään sijoittuva tapahtuma oli ensimmäistä kertaa yhdessä koulun kanssa järjestetty yökirjasto, joka antoi lukudiplomin suorittaneille koululaisille mahdollisuuden viettää yön kirjastossa. Tapahtuma sai paljon myönteistä huomiota. Kirjasto järjesti tapahtumaa myös esimerkiksi Asikkalan Joulutorilla, jossa kirjaston Päivät esittivät Myyrä-nukketeatteria kahden esityksen verran.

Vuoden aikana alkoi Kirjastosta ympäristötekoihin -hanke, jonka puitteissa kirjasto, Asikkalan luonnonystävät ja Asikkalan ympäristöpalvelut järjestivät ympäristötemaisia keskusteluiltoja, joihin sisältyi lukupiiri ja kirjailijavieraan luento. Kirjastossa järjestettiin vuoden aikana tapahtumaa myös yhteistyössä esimerkiksi Vääksyn NNKY:n, Asikkala-Oppaiden, seurakunnan, Asikkalan Kalevalaisten ja Lahden museoiden kanssa.

Kulttuuripalvelut

Vuoden 2021 lopussa Asikkalaan perustettiin kulttuurituottajan tehtävä, ja kunnan uusi kulttuurituottaja aloitti työnsä vuoden 2022 alussa. Uusi henkilöresurssi vaikutti koko kulttuurivuoteen, jonka aikana tapahtui aiempaa enemmän ja monipuolisemmin, ja samalla punottiin uusiakin yhteistyökuvioita muiden kunnan kulttuuritoimijoiden kanssa.

Näyttelytoiminta oli vilkasta. Danielson-Kalmarin huvilalla järjestettiin kesällä Sasha Huberin ja Petri Saarikon Rohdot, Juuret -näyttely, joka keräsi kesän aikana 1400 kävijää. Päijännetalon näyttelytoiminta laajeni ja samalla näyttelykierto nopeutui. Kun aiemmat kunnan tuottamat näyttelyt olivat olleet Päijännetalolla esillä yhtäjaksoisesti 2-3 kesää, päästään jatkossa juhlimaan useampiakin avajaisia yhden vuoden aikana. Elokuussa vietettiinkin yhdellä kertaa kolmen kerroksen ja kolmen näyttelyn avajaisia, kun alimmasta kerroksesta saatiin kokonaan uusi tila ("Deep Art Space") käyttöön ja näyttelyt vaihtuivat myös kahdessa muussa kerroksessa. Tällöin avattiin esimerkiksi laajalti huomiota saanut Tuohimestari Erkki Pekkarisen näyttely keskikerrokseen. Ylimmän kerroksen suosituin näyttely oli loppuvuodesta avattu Kaikki nuoret tyypit -ysäriä näyttely, joka esitteli 90-luvun nuorisokulttuuria asikkalalaisnäkökulmasta ja sai monet muistelemaan menneitä. Ysäriä näyttelyn avajaisien jatkoa juhlittiin Tallukassa diskoillen, ja vastaavia teemabileitä toivottiin lisää. Päijännetalolla kävi vuoden aikana yli 40 000 ihmistä ja se saavutti aseman läpi vuoden avoinna olevana kulttuurikeskuksena.

Vääksyn vesimyllymuseolla jatkui edellisenä vuonna alkanut kokoelmahanke, jota Museovirasto vuonna 2022 tuki 7500 eurolla. Toisella hankekaudella museotutkija sai määriteltä kokoelman, tehtyä poistoja ja siirtoja sekä aloitettua kokoelman luetteloinnin sähköiseen tietokantaan. Vesimyllymuseo oli kesäkaudella avoinna 4H-yhdistyksen kahvilan aukioloaikojen mukaan. Myllyllä oli perusnäyttelyn lisäksi ankeriasta esittelevä näyttely. Edellisvuoden tapaan Päheet museot -viikolla (2.7.-10.7.) oli taiteilijatapaamisia, opastuksia ja tapahtumia kaikissa Asikkalan kunnan museoissa. Päijät-Hämeen museoiden yhteinen teemaviikko järjestettiin toista kertaa ja se sai Asikkalasta paljon muitakin museoita mukaan.

Myös kesäkauden ulkopuolelle on toivottu tapahtumia, ja vuonna 2022 sellainen oli erilaisten näyttelyavajaisten lisäksi esimerkiksi Pulkkamäki Saturday, jossa pulkkailtiin Aurinkovuorella ja dj soitti musiikkia. Kuntalaisia osallistettiin pitkin vuotta erilaisilla kilpailuilla. Loppuvuonna järjestettiin muun muassa Asikkala-neule-kilpailu, jolla innostettiin kuntalaisia neulomaan. Vuoden 2022 aikana valmistui yhteistyössä koulujen kanssa kulttuurikasvatussuunnitelma, joka otetaan perusopetuksessa käyttöön vuonna 2023. Vuonna 2023 alkaa myös laajemmin sanataidehanke, johon kulttuuripalvelut sai OKM:n avustusta 11 000 euroa.

Työllisyyspalvelut

Työllisyyden kuntakokeilu alkoi 1.3.2021, kuntakokeilussa ovat mukana Asikkalan lisäksi Lahti, Kärkölä, Orimattila sekä Hollola. Vieraskielisten palvelut sekä tukipalvelut ostetaan Lahdelta. Asikkalassa toteutetaan henkilöasiakkaan palveluita kaikille alle 30-vuotiaille, sekä yli 30-vuotiaille lukuun ottamatta niitä asiakkaita, jotka saavat ansio-sidonnaista työttömyysturvaa. 2.5.2022 voimaan tullut Pohjoismainen asiakaspalvelumalli toi lisää työkaluja lisäämällä asiakasta velvoittavien tapaamisten määrää työttömyyden alussa sekä sen pitkittyessä. Lisäksi mallissa työnhakijalle asetetaan kuukausittainen vähintään 4 työpaikan työnhakuvelvoite. Vuoden 2022 aikana aloitettiin TE-24-uudistuksen suunnittelu yhdessä kunnan päättäjien sekä virkamiesten kanssa ja avattiin keskustelua järjestämisvastuusta myös muiden Päijät-Hämeen kuntien kanssa.

Yleisesti vuosi 2022 oli työllisyyden kehittymisen osalta suotuisa. Vuonna 2022 Asikkalan työttömyysasteen keskiarvo oli 8,3 %. Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli korkeimmillaan joulukuussa 9,5 %, ja matalimmillaan huhtikuussa 4,2 %. Keskiarvo alle 25-vuotiaiden työttömyysasteesta oli vuonna 2022 7,0 %. Aktivointiaste vaihteli 24,4 %- 37,5 % välillä. Aktivointiasteen nousussa näkyi palveluiden hankkiminen Asikkalaan.

Asikkalan työllisyyspalveluiden asiakasmäärä vaihteli vuoden 2022 aikana ollen korkeimmillaan 278 asiakasta, ja matalimmillaan ollen 225 asiakasta. Vuoden 2022 aikana päättyi 179 asiakkuutta, ja uusia asiakkuuksia alkoi 96. Seurasimme oman tiimin sisäistä aktivointiastetta joka vaihteli 28,3 %- 48,9% välillä. Asikkalan työllisyyspalveluin tekemä hyvä työ nosti koko Asikkalan alueen aktivointiastetta. Pitkäaikaistyöttömien määrä väheni vuonna 2022 Asikkalassa 137 henkilöstä 95 henkilöön. Pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen oli yksi kunnan tavoitteita. Asikkalan työllisyyspalveluiden tiimin tekemä työ näkyi tiimin asiakkaiden työttömyysjaksojen lyhentymisenä sekä pitkäaikaistyöttömien aktivointiprosenttina (12,4 %), joka oli koko Hämeen alueen (mukana Kanta-Häme ja Päijät-Häme) 2. suurin. Tiimin asiakkaissa pitkäaikaistyöttömien määrä väheni vuoden aikana 78 henkilöstä 44:n henkilöön. Kunnassa työllistettiin palkkatuella vuonna 2022 yhteensä 26 henkilöä, näistä 16 oli veloitetyöllistettyjä. Asikkala-lisää myönnettiin 3 eri toimijalle. Nuorten kesätyötukea sai 64 henkilöä, kesäyrittäjätukea sai 2 henkilöä, kunnan kesätyöpaikoissa oli yhteensä 30 henkilöä.

Yhteistyötä sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa tehtiin aktiivisesti. Vuonna 2022 jatkui Asikkalan kunnan ja sote-puolen kanssa yhteiset palaverit, palaverihin kutsuttiin uutena jäsenenä työttömien terveydenhoitaja. Aktivointisuunnitelmien pyyntimäärät saatiin vuoden 2022 aikana nostettua lähes vuoden 2020 tasolle (37 kpl). Yhteistyö kuntouttavan työtoiminnan pajojen kanssa tiivistyi vuoden 2022 aikana, tämä näkyi tiiviimpänä yhteydenpitona sekä omavalmentajien mukana olona keskustelussa pajalla. Työttömien terveydenhoitajan resurssit ovat pienet ja tämä on näkynyt myös Asikkalassa.

Teimme hyvinvointikoordinaattorin kanssa Asikkalassa oleville ukrainalaisille työllistymishalukkuutta ja kokonaistilannetta kartoittavan kyselyn. Kyselyn seurauksena järjestimme Ukraina-tilaisuuden 1.12.2022 yhdessä alueen eri toimijoiden kanssa (Alipi, kuntakokeilun vieraskielisten palvelut, te-

toimisto, kunnan kehittämispäällikkö, koulutuskeskus Salpaus). Tilaisuus oli hyvä ja sai hyvää palautetta niin osallistujilta kuin yhteistyökumppaneiltakin. Ukrainalaisia osallistujia oli 5.

Yhteistyö Kelan kanssa aloitettiin lokakuussa 2022. Kuukausittaisissa palaverissa on mahdollisuus käydä läpi asiakkaiden tilanteita (mm. eläkeselvittelyn hylkäämisiä, ammatillista kuntoutusta) asiakkaiden luvalla. Tämän avulla olemme saaneet asiakkaiden tilanteista paremman kuvan ja voimme edistää asiakkaiden yksilöllisiä polkuja tehokkaammin. Yhteistyötä koulutuskeskus Salpauksen kanssa on tehostettu.

Aloitimme työllistymissuunnitelmien sisällön ja kirjaamisen kehittämisen. Saamme käyttöömme uuden asiakastietojärjestelmän vuoden 2023 aikana. Asiakastietojärjestelmien kehittämisestä vastaa KEHA. Elyltä tilattavien palveluiden kehittämistä tehtiin syksyn aikana. Asikkalan työllisyysvastaava edustaa Lahden seudun kuntakokeilua palvelut-työryhmässä ja on mukana alueellisessa kehittämisessä. Myös työllisyyspalveluiden tiimin sisällä käydään jatkuvaa keskustelua palveluiden vaikuttavuudesta sekä kehitetään palveluntuottajien kanssa palveluita juuri Asikkalan tarpeisiin. Työ jatkuu vuonna 2023.

2.3 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea perheitä heidän kasvatustehtävässään. Asikkalan varhaiskasvatuksen kivijalka on lapsen oikeus hyvään lapsuuteen. Turvallisessa ja kannustavassa ilmapiirissä lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista tuetaan ammattitaitoisen henkilöstön ohjauksessa. Asikkalan varhaiskasvatuksessa panostetaan leikkipedagogiikan kehittämiseen mm. henkilöstöä kouluttamalla.

Asikkalassa on kolme kunnallista ja yksi yksityinen päiväkotia, ryhmäperhepäiväkotia Kalkkisissa sekä kaksi perhepäivähoitajaa. Varhaiskasvatuksessa on päiväkotien johtajien lisäksi varhaiskasvatuksen opettajia, esiopettajia, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia ja ryhmäavustajia. Kunnassa on myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja varhaiskasvatuksen kuraattori, jonka tehtäväkuva ja nimike muuttui 1.1.23 alkaen yhteisökasvattajaksi. Avoin varhaiskasvatustoiminta on myös lakisääteistä toimintaa, mikä on aloitettu 2019 ja sitä kehitetään edelleen. Se toimii pääsääntöisesti perhekeskus llossa. Avointa varhaiskasvatustoimintaa ovat Leikkis- ja Perheklubit toiminnat perhekeskus llossa, jonkin verran toimintaa on viety kylille. Erilaisia toimintamuotoja kehitetään jatkuvasti perheiltä tulleiden palautteiden pohjalta. Leikkis on lyhytaikaista hoitoa alle kouluikäisille lapsille (mm. taapero- ja iltaleikkis). Perheklubi on matalan kynnyksen kohtaamispaikka vanhemmille ja lapsille. Toimintaa kehitetään perheiltä tulleiden toiveiden ja tarpeiden mukaan. Avointa varhaiskasvatustoimintaa ohjaa varhaiskasvatuksen lastenhoitajat. Hanke -rahoituksen turvin saimme toisen lastenhoitajan ja toimintaa on viety myös kylille; Kalkkisiin, Vesivehmaalle ja Kurhilaan.

Esiopetus on osa varhaiskasvatuspalveluja ja sitä järjestettiin toimintakauden 2022-2023 Vesivehmaalla päiväkotia Vehmiksen yhteydessä ja Vääksyn esiopetuksessa Anianpellon koululla. Vesivehmaalla on 18 esioppilasta yhdessä ryhmässä. Vääksyn esiopetuksessa on kolme ryhmää ja esioppilaita on yhteensä 49. Keväällä 2022 koululaisten iltapäivätoimintaa järjestettiin Anianpellon, Vesivehmaan, Länsi-Asikkalan ja Aurinkovuoren kouluilla. Koululaisten iltapäivätoiminta siirtyi 1.8.22 alkaen opetuspalveluiden alaisuuteen.

2.4 OPETUSPALVELUT

Vääksyn Yhteiskoulun rakennushanke on edennyt ja koulun oletettu valmistumisaika on vuonna 2024. Osa yläkoulun oppilaista opiskelee väistötiloissa lukuvuoden 2022 -2024 aikana. Opetustehtävien lisäksi kouluissa on panostettu oppilaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja tarjottu tukea myös vanhemmille koulun, opiskeluhuollon sekä muiden yhteistyötahojen toimesta. Esimerkiksi luokkien ryhmytyksiin on panostettu ja kouluterveyskyselyn tuloksia on käsitelty oppilaiden ja opettajien kanssa sekä tiedotettu huoltajille kyselyn keskeisistä tuloksista. Eri ikäryhmille on järjestetty kohdennetusti hyvinvointitunteja ja ryhmiä eri tahojen yhteistyönä. Opetuspalveluissa on etsitty ratkaisuja lasten ja nuorten mielenterveyden ja yleisen hyvinvoinnin haasteisiin. Kunnassa on kehitetty poissaoloihin ja koulukiusaamisen puuttumisen toimintamalleja ja muuta oppilaiden tukeen liittyviä toimintamalleja. Opiskeluhooltoon on resursoitu kuraattoripalveluja lisäämällä. Vakituksia koulupsykologeja ei ole onnistuttu palkkaamaan, mutta koulupsykologin palveluita on järjestetty ostopalveluna. Asikkalan kunnassa on panostettu lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitoihin ja toteutettu mm. tunnemittauksia kaikilla kouluilla. Uudessa hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi Islannin mallin jalkauttaminen Suomeen. Hallitusohjelman linjauksen mukaan tavoitteena on taata jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieluisaan, maksuttoman harrastukseen koulupäivän yhteydessä. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaa, kerhotoimintaa sekä yhteistyötä kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Monet tehdyistä toimenpiteistä rahoitetaan hankerahoituksen turvin

2.5 KONSERNIPALVELUT JA KAAVOITUS

KEVA:n hankerahoituksen avulla käynnistetty Työhyvinvoinnin sankarit-hanke saatiin vuoden kuluessa päätökseen. Hankkeen merkittävin tuotos oli päivitetty varhaisen tuen malli, joka herätti kiinnostusta myös muissa kunnissa ja organisaatioissa. Päivitetystä mallista tavoiteltiin entistä osallistavampaa, matalakynnyksistä ja työntekijän vastuuta korostavaa mallia. Vuonna 2022 toteutettiin jälleen työhyvinvointikysely, jossa arvioitiin vuotta 2022. Tulokset olivat kokonaisuudessaan hyvät koko kunnan tasolla. Jokaisessa yksikössä/palvelualueella tehtiin tulosten pohjalta kehittämissuunnitelma. Kyselyyn liittyen tuli erityisen hyvää palautetta yhtenäisestä ja osallistavasta tulosten purkamisesta työyhteisöissä. Kysely toteutettiin KEVA:n valmista työhyvinvointikyselypohjaa noudattaen. Vuonna 2018 aloitetut kehittäjäkoulutukset jatkuivat ja tuotekehityksen erikoisammattitutkinnon ns. kolmas aalto sai opintonsa päätökseen. Tuotekehityksen erikoisammattitutkinnon on suorittanut n. 75 kunnan työntekijää tähän mennessä, mikä on hieno määrä.

Henkilöstön määrä kasvoi vuonna 2022. Vakinaisista tehtävistä suurin osa oli pitkien määräaikaisten vakinaistamisia. Määräaikaisten tehtävien kasvua selittää erityisesti lukuisat hankkeet, joiden rahoituksella mahdollistettiin lisäresursseja kasvatus- ja opetuspalveluihin painottuen. Uusi henkilöstön palkitsemisohje astui voimaan 1.1.2021. Valmistelun aikana käytyjen keskustelujen perusteella palkitsemismallia muutettiin stabiilista mallista kohti aktiivista, työsuoritukseen painottuvaa palkitsemista. Kunta tukee kunnan omien työntekijöiden lisäksi myös asikkalalaisia yrityksiä työhyvinvoinnin lisäämiseksi tarjoamalla yritysten käyttöön liikuntatiloja maksuttomasti. Kunnan eri toimialoilla toteutettiin paljon erilaisia kyselyitä, joiden avulla vahvistetaan kuntaliasten osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa. Asikkala on mukana työllisyyden kuntakoikeilussa, jossa osa työllisyyden hoidosta on jo kunnan tehtävää, tällä valmistaudutaan TE-24 uudistukseen, jossa työllisyyden hoito siirtyy kokonaan kuntien vastuulle.

Kotimaan matkailu on lisääntynyt ja sen vaikutukset näkyivät myös Asikkalan kunnan alueella, esimerkiksi Päijänne-talon kävijämäärä kesä-elokuulla 2022 oli 30 000 kävijää. Asikkalan seudun musiikkiopisto ASMON kanssa yhteistyössä toteutetut ilmaiskonsertit, "Kanavan iltasoitto"-tapahtumat kesä-heinäkuun aikana joka perjantai-ilta, kokosivat runsaasti kuulijoita. Anianpellon markkinat toteutettiin elokuussa.

Kunta on mukana rahoittajana Geopark-kokonaisuudessa. Päijännetalolla on geopark-kokonaisuus, jossa tuodaan geopark-kohteita näkyvästi esille, geopark on myös näkyvillä kunnan nettisivuilla. Geopark-hankkeessa on hyvä mahdollisuus yritysyritykseen, tavoitteena on saada yrittäjät sitoutumaan geopark-toimintaan ja kehittämään heille sopivia geopark-tuotteita.

Yrittäjille suunnattiin viestintää tiedottamalla koulutuksista ja tilaisuuksista sekä parantamalla yrittäjille suunnattuja verkkosivuja. Kunta on vuonna 2022 tarjonnut työssäoppimis- ja työharjoittelupaikkoja ja tehnyt työtehtäväjärjestelyitä työntekijän työkyvyn mukaan. Kunta palkkasi nuoria kesätyöntekijöitä mm. leiriohjaajiksi, kesäsomettajiksi sekä toimistotyöhön. Asikkala oli vuonna 2022 jälleen nettomuuttokunta.

Asikkalan sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista vuoden 2022 loppuun vastasi Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä. Vuosittaisissa palvelusopimusneuvotteluissa kunnan ja kuntayhtymän välillä on arvioitu kuluneen vuoden toteumaa ja asetettu tavoitteet tulevalle vuodelle. Vuoden 2023 alussa sosiaali- ja terveyspalvelut tuottaa Päijät-Hämeen hyvinvointialue, jonka toimintaa ohjaa aluevaltuusto ja -hallitus.

2.6 TEKNISET PALVELUT

Vuonna 2022 Asikkalassa investoitiin erityisesti pyöräilyä tukeviin toimenpiteisiin kuten polkupyörä-parkkeihin, joissa on runkolukkomahdollisuus sekä sähköpyörien latauspisteisiin. Pyöräparkkien sijoittelussa huomioitiin joukkoliikenteen liityntämahdollisuudet. Vuonna 2022 Asikkalassa aloitettiin yhteiskäyttöautokokeilu hankkimalla kunnalle kolme täyssähköautoa – kaksi henkilöautoa ja yksi pakettiauto. Työntekijät käyttävät sähköautoja työajoihin omien autojen sijasta. Yhteiskäyttöautoilu voi pitkällä aikavälillä vaikuttaa omien autojen hankinnan vähentymiseen ja siten edistää kestävä kehitystä. Täyssähköautoilu vähentää hiilidioksidipäästöjä verrattuna polttomootoriautoihin. Autot hankittiin leasing-sopimuksella ja niiden kulut saadaan katettua matkakustannuksista syntyvillä säästöillä.

Asikkalan kunta osallistui jo kahdeksatta kertaa maailmanlaajuiseen Earth Hour- kampanjaan. Vääksyn yhteiskoululla yläkoululaiset antoivat omia ilmastolupauksia ja suunnittelivat ilmastoystävällisiä aterioita. Kunnan katuvalot sammutettiin Earth hour -tapahtuman ajaksi ja somekanavissa viestittiin teeman mukaisesti. Kunta osallistuu omaehtoisen ympäristönsuojelun tukemiseen vuosittain. Vuonna 2022 omaehtoisen ympäristönsuojelun avustuksia myönnettiin mm. vesistöjenhoitotoimenpiteisiin, ympäristökasvatukseen sekä vieraslajitaisteluun. Vuonna 2022 Asikkalassa vietettiin vesistövuotta ja tehtiin paljon erilaista vesistötiedottamista. Kesäkuussa järjestettiin Veden maailma -tapahtuma, jossa oli monia kiinnostavia ja innostavia tapahtumakojuja sekä asiantuntijapuheenvuoroja. Asikkalan kirjastolla oli oma Kirjastosta ympäristötekoihin -hanke, jonka puitteissa saatiin vierailulle aiheeseen sopivia kirjailijoita. Vieraslajityötä tehtiin konkreettisen torjunnan lisäksi tiedottamalla niistä mm. infokylteillä ja kirjaston valokuvanäyttelyllä.

Asikkala lähti mukaan valtakunnalliseen Astetta alemmas -energiansäästökampanjaan vuoden 2022 syksyllä, toimenpiteet julkaistiin nettisivuilla. Asikkalan energiansäästötekoja ovat mm.

huonelämpötilojen laskeminen, katuvalaistuksen optimointi, liikuntahallin saunojen ja lumitykin käyttämättä jättäminen, autojen sisätalälämmittimien kieltäminen sekä tiedottaminen. Vuonna 2022 käynnistyi Pienten kuntien ilmastotyö uuteen vauhtiin – PIKU -hanke, jossa Asikkala ja Hollola toimivat vetureina. Hankkeen tavoitteena on tunnistaa pienten kuntien mahdollisuuksia ilmastotyön tekemisessä ja kouluttaa henkilökuntaa huomioimaan ilmastoasiat omassa työssään. Hankkeeseen saatiin ympäristöministeriön rahoitus ja myös muut lähialueen pienet kunnat ovat mukana hankkeessa. Asikkala on ollut virallinen HINKU-kunta vuodesta 2013. HINKU-kunnat ovat lupautuneet vähentämään alueensa kasvihuonekaasupäästöjä 80% vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. HINKU-toiminta on osaltaan vaikuttanut monin tavoin ympäristönsuojelun edistämiseen. Asikkalassa kasvihuonekaasupäästöjä on saatu vähennettyä vuodesta 2005 vuoteen 2020 mennessä 28%. Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys per asukas on laskeneet samana aikana 23%. Suurimmat päästölähteet Asikkalassa ovat maatalous ja tieliikenne.

Vuonna 2022 kunnassa tehtiin kiinteistöselvitys, jonka perusteella kiinteistöjen tulevaisuuden käyttöä mietittiin. Kunnan omistamien kiinteistöjen ja alueiden turvallisuudesta, terveellisyydestä ja viihtyisyydestä huolehditaan mm. ennakoivilla huoltotöillä ja korjausrakentamisella. Asikkalassa toimii aktiivinen sisäilmatyöryhmä, missä määritetään kunnan kiinteistöjen korjaustarpeita. Myös korjausvelan määrä on edellisen vuoden tasolla. Väistötiloja on käytössä Vääksyn yhteiskoulussa. Mt 313 kevyenliikenteenväylän rakentaminen aloitettiin yhteistyössä Elyn kanssa.

2.7 RUOKAPALVELUT

Kunnan ruokapalvelut ovat osa tukipalvelua, johon kuuluvat myös kiinteistönhoitopalvelut ja siivouspalvelut. Näistä hyvinvoinnin kannalta keskeisin on ruokapalvelut, joka vastaa kunnan päiväkotien ja koulujen ruoasta sekä ikäihmisten asumisyksiköiden ruokapalveluista sekä kotipalveluaterioista. Ruokalistasuunnittelu on avainasemassa ravitsemuskasvatuksessa ruokapalveluissa. Suunnittelussa kiinnitetäänkin edelleen huomiota ravitsemuksellisuuteen (THL:N Suomalaiset ravitsemussuosituksat 2018, Kouluruokasuositukset 2017 ja Varhaiskasvatuksen ruokailusuositukset 2018) kuin myös asiakastoiveisiin. Ruokapalvelu palvelee päivittäin n. 1 800 kuntalaista n. 2 400 aterian muodossa. Palvelun tehtävänä on valmistaa asiakkaiden ”suun mukaista” ruokaa niin, että se on mahdollisimman monipuolista, turvallista ja ravitsevaa. Asiakastoiveita kerätään kaikilta asiakasryhmiltä aktiivisesti koko ajan ja toiveita pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan. Ruokapalvelu on aktiivisesti mukana seudullisissa ravitsemustyöryhmissä, kouluruokailun, varhaiskasvatusruokailun kuin ikääntyvien ruokailun kehittämishankkeissa, joiden tavoitteena on kehittää ja jakaa yhteisiä ravitsemusterveyteen ja -kasvatukseen liittyviä käytäntöjä, ja näin osaltaan pienentää ravitsemusongelmista aiheutuvia kustannuksia. Työryhmien tavoitteena on myös tukea ja vahvistaa eri tahojen yhteistyötä. Ruokapalvelu on mukana myös kansallisessa Kokoava- hankkeessa, joka jatkaa Ruokakunta-hankkeen tavoitteita, mutta nyt laajemmalti myös koulumaailmassa, eikä vain varhaiskasvatuksessa. Hankkeessa on tehty kouluruokailu ja ruokakasvatus sekä siihen vaikuttavat toimijat ja prosessit systemaattisesti näkyväksi ja on sitoutettu kunta ottamaan terveyttä ja hyvinvointia tukeva ruokailu ja ruokakasvatus keskeiseksi osaksi kunnan jatkuvaa perustoimintaa. Hankeen perustyökaluna käytetään Maistuva koulu- materiaalisivustoa, josta löytyvät omat työkalut kaikille eri toimijoille. Asikkalassa on perustettu työryhmä, johon kuuluvat edustajat Vääksyn Yhteiskoululta, Aurinkovuoren koululta, Anianpellon koululta, Vesivehmaan koululta sekä nuorisopalveluilta. Työryhmässä on edustus niin opetushenkilöstöstä kuin ruokapalveluistakin ja ryhmän paikallisena vetäjänä/ yhteishenkilönä toimii tukipalvelupäällikkö.

Koulu- ja varhaiskasvatusaterioissa on edelleenkin kiinnitetty huomiota muun muassa sokerin, suolan ja kuidun saantiin. Sokerin saantia on vähennetty korvaamalla joitakin elintarvikkeita vähäsokerisimmilla vaihtoehdoilla, leivissä ja hiutaleissa suositaan kokojyvätuotteita ja ruoan suolapitoisuuksia valvotaan keittiökohtaisilla mittareilla. Ravintosuositusten mukaan myös punaisen lihan saantia on vähennetty ruokalistoilla, leikkeleissä ja pääruoissa. Olemassa olevissa resepteissä on mm. vaihdettu osa eläinperäisistä proteiineista kasvisproteiineihin, jolloin maku on sama, mutta ravitsemuksellinen kokonaisuus parempi. Marjojen ja kasvien käyttöä on lisätty ja uusia kasvisruokia on kehitelty asiakaspalautteiden pohjalta. Kaikille on syksystä 2022 ollut tarjolla joka päivä vapaasti valittava kasvisruokavaihtoehto. Yläkoululla se on nimetty ”makujen maailmaksi” eli lounasvaihtoehdoksi, jossa käytetään enemmän mausteita. Kouluilla ja päiväkodeilla on kasvisruokapäivä edelleen vähintään kerran viikossa kaikille. Kaikille koululaisille on myös syksystä 2022 ollut tarjolla ilmainen hedelmä-/kasvisvälipala. Välipalaa on alakouluilla jaettu joustavasti sen mukaan, miten opettaja on katsonut sen parhaiten palvelevan oppilaiden jaksamista, osalla aamupäivällä ja osalla iltapäivällä. Yläkoululaisille ja lukiolaisille välipala on ollut tarjolla iltapäivän välitunnilla.

Työikäisille Asikkalalaisille ruokapalvelu tarjoaa aterioita hyvin rajallisesti. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän työpajan asiakkaille on tarjolla edullinen 2€:n koululounas arkipäivisin sekä kunnan omalle henkilöstölle on tarjolla henkilöstölounasta kouluilla, päiväkodeilla sekä Oltermannin Mylläri ravintolassa. Kussakin pisteessä tarjottava lounasruoka noudattaa kyseisen pisteen asiakkaiden mukaista ruokalistaa ja se on ravitsemuksellisesti oikein koostettua, monipuolista ja edullista eli hyvä vaihtoehto esim. omille eväille. Ikäihmisten ruokapalveluissa pääpaino on edelleen erityisryhmien ravitsemuksen parantamisessa. Yleisesti laitosasumisessa ongelmana on huonosta ruokahalusta johtuva vajaa-/virheravitsemus, jopa aliravitsemus. Asikkalassa pyritään tekemään asiakaskohtaiset ravitsemussuunnitelmat, joiden avulla voidaan paremmin varmistaa vanhuksen oikeanlainen ravitsemushoito. Asumispalveluyksiköt siirtyivät syksyllä 2018 Attendo Oy:n hallintaan ja heidän kanssaan on voimassa toistaiseksi voimassa oleva palvelusopimus. Osastoille tehdään tarvittaessa myös asiakaskohtaisia ravitsemussuunnitelmia. Kotipalveluateriat siirtyivät v.2020 Ateriasiskot Oy:lle (Päijät-Aterian Asikkala - sisaryhtiö) ja ruokapalvelu toimii heille alihankkijana eli ateriatuottajana. Asiakaskohtaiset ateriat tehdään ja pakataan Oltermannin keittiöllä ja paikallinen taksiryttäjä toimittaa ne asiakkaille. Kotipalveluaterioissa huomioidaan asiakkaan tarve mm. erityisruokavalioihin tai rakennemuunneltuun ruokaan sekä mieltymykset, jotta ateriat tulisivat varmasti syödyksi ja näin tukisivat kotona asuvan vanhuksen hyvää ravitsemusta.

Voimassa olevin ruokasuositusten jalkauttaminen kaikille asiakasryhmille on merkittävässä osassa ruokapalvelun tiedottamista. Samalla panostetaan myös yleisesti eri asiakasryhmien neuvontaan, tiedotukseen sekä opastukseen. Tukipalvelun facebook sivujen kautta jaamme päivittäin kuvin tietoa kotipalveluaterioista sekä koululounaista välipaloinen. Olemmekin saaneet tästä tiedottamisesta paljon positiivista palautetta niin omaisilta kuin vanhemmiltakin. Päiväkotien juures- ja hedelmämaistatusviikot sekä 7. luokkalaisten kouluruokainfot ovat joka vuotuinen perinne sekä Makuraadit 1 ja 2 tapahtumat kiertävät kouluilla pyydettäessä. Makuraadin tavoitteena on oppilaiden, henkilökunnan ja ruokapalvelun vuoropuhelun kehittäminen. Siihen kuuluu edustajia oppilaista, henkilökunnasta ja ruokapalvelun toimijoista. Tarkoituksena on keskustella monenlaisista kouluruokailuun liittyvistä asioista ja viedä tarpeellisiksi katsomiamme, ravitsemukseen liittyviä asioita käytäntöön. Jokainen makuraati koostuu valistavasta osiosta sekä maistelusta. Valistavassa osassa käydään läpi teemaan sopivat kouluruokasuositukset ja lopuksi maistellaan teemana mukaisia raaka-aineita tai ruokia. Maistelun tulokset näkyvät aina listalla! Tukipalvelupäällikkö vieraillee pyydettäessä myös aina vanhempainilloissa ruokailuasioiden tiimoilta. Ruokapalvelut on myös mukana ns. toiminnallisissa vanhempainilloissa joihin on yhdistetty oppilaiden iltakoulu. Näissä ”valintojen polku”

tapahtumissa oppilaat käyvät vanhempiensa kanssa yhdessä läpi eri pisteitä, joissa käydään läpi nuorten arkea haastavia asioita. Ruokapalvelun pisteellä kerrotaan vanhemmilla siitä mitä kouluruokailu on nykypäivänä sekä oppilaille miksi on tärkeää käydä syömässä.

Ruokapalvelu järjestää pyynnöstä lähes vuosittain opastuksia kouluilla ns. ”prinsessa-syömisestä” sekä eläkeläisryhmille ”ikäihmisen ravitsemuksesta”. Ruokapalvelun henkilöstö on ottanut isoja askelia ravitsemuksen saralla koulutusten muodossa. Kaikilla ruokapalvelun kokeilla ja suurimmalla osalla ruokapalvelutyöntekijöistä on dieettikokin tutkinto tai osaaminen. Olemme myös saaneet valtakunnallista positiivista näkyvyyttä olemalla mukana kansallisessa Poprasus hankkeessa, joka testasi ja tutki miten kasvispainotteinen ruoka muuttaa kouluruokailua sekä saamalla Kunteko kunniamaininnan (2019) Makuraati konseptiin kehittämisenä. Makuraadin avulla myös aktivoimme oppilaat mukaan kouluruokailun kehittämiseen.

Hävikkiruokien vähentämiseksi on tehty ruokapalvelussa monia toimenpiteitä ja uuden jätelain velvoitteen mukaan pyritään kaikki syötäväksi kelpaava ruoka ohjaamaan edelleen ihmisravinnoksi. Hävikkiruokaa mm. myydään kaikilta keittiöiltä suoraan kyseisen keittiön asiakaskunnalle. Ulkopuolisille myyntiä ei tehdä, ettei hävikkiruokaa tule kilpailijaa yrittäjille. Lisäksi hävikkiruokaa lahjoitetaan mm. nuorisopalveluille, nuorten iltapäivätoiminnassa tarjottavaksi sekä seurakuntien ruokajakoihin. Kevästä 2022 alkaen on koulujen hävikkiruokaa tarjottu noudettavaksi myös kunnan vähävaraisille perheille ilmaiseksi. Oltermannin Mylläriravintolan hävikkiruokaa lahjoitetaan sitä tarvitseville ikäihmisille senioriohjaajan ja kotihoidon välityksellä.

2.8 YHDISTYSTEN HYVINVOINTITYÖ

Yhdistystoiminnalla on paljon hyvinvointia ja terveyttä edistäviä vaikutuksia yhdistyksissä toimiville henkilöille itselleen sekä muille kuntalaisille. Paikallisten yhdistysten lisäksi seudullisesti toimivat yhdistykset ovat järjestäneet Asikkalassa omaa toimintaansa. Esimerkkinä kerran kuukaudessa Päijät-Hämeen Muistiyhdistyksen toteuttama avoin muistikahvila sekä omaishoidon valmennukset, jotka on toteutettu Seniorikeskus Olossa. Asikkalan kunnan hyvinvointikoordinaattori on nimetty kunnan yhdistys- ja järjestöyhteyshenkilöksi. Yhdistysten ja järjestöjen työn tukemiseksi järjestettiin kaksi avointa yhdistysiltaa, joihin tuotettiin yhdistyksille tärkeää tietoa toiminnan tueksi. Liikuntaseuroilla on omat tapaamiset kaksi kertaa vuodessa. Kyläiltä kyläyhdistyksille ja kylien aktiivitoimijoille järjestetään niin ikään kaksi kertaa vuodessa. Hyvinvointipalvelut tuki vuonna 2022 yhdistysten ja järjestöjen työtä kunnassa jakamalla vuosittain toiminta-avustuksia, toiminta-avustusten saamisen kriteerinä on yhdistyksen tai järjestön tuottaman toiminnan vaikutus kuntalaisen hyvinvointiin. Kylien osallistava budjetointi auttaa mm. kyläyhdistyksiä ylläpitämään kylien yhteisiä tiloja ja alueita ja tukee omalta osaltaan kylien yhteisöllisyyttä. Lisäksi kunnan tilat ovat maksuttomasti yhdistysten ja järjestöjen käytettävissä. Kunta tukee yhdistysten ja järjestöjen tekemän työn näkyvyyttä mm. nettisivuin ja esittelemällä näiden toimintaa vuosittain liikkuva ja aktiivinen Asikkala-esitteessä.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Covid-19 epidemia jatkui vuoden 2022 alussa, rajoituksia, peruutuksia ja toimintojen ajoittaisia sulkuja jatkettiin kaikilla kunnan toimialoilla. Korona-epidemiasta huolimatta kuntalaisten hyvinvointia kuvaavat indikaattorit ovat aiempiin vuosiin verrattuna pääosin samankaltaisia tai parempia. Tilastojen ja kyselyjen valossa merkittävimpiä vaikutuksia hyvinvoinnin kokemukseen näkyy kouluterveyskyselyn tuloksissa, erityisesti nuorten yhteisöllisyyden ja kuulumisen tunne sekä usko tulevaisuuteen ovat

heikentyneet pandemian aikana. Vanhemmuuden rooli lapsen ja nuoren elämässä on entisestään korostunut. Asikkalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää monia tavoitteita ja toimenpiteitä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin parantamiseksi, joita toteutetaan moniammatillisessa yhteistyössä. Vanhemman roolin ja vastuiden korostaminen ja vahvistaminen ovat tärkeitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteisöllisen toiminnan ja tilojen tarve korostui pandemian aikana, pakollinen erillään olo ja eristäytyminen näkyvät yksinäisyyden ja kuulumattomuuden tunteiden lisääntymisenä kaikissa ikäryhmissä. Yhteisöllisen kohtaamisen tukemiseen ja mahdollistamiseen tulee kiinnittää huomiota kunnan eri toiminnoissa. Kunnan hyte-työn ja hyvinvointialueen sote-palveluiden rajapintoja ja palvelupolkuja on tarpeen selkeyttää ja tuoda eri palvelut ja niihin pääsy kuntalaisille näkyväksi. Perhekeskus Ilon, seniorikeskus Olon ja työllisyyspalveluiden tilat sijaitsevat sote-aseman yhteydessä joten palvelujen välinen yhteistyön mahdollisuudet lisääntyvät.

Kunnan vetovoimaisuuden eteen on tehty vaikuttavaa työtä mm. lisäämällä kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua suunnitteluun ja päätöksentekoon sekä lisäämällä kunnan tiedottamista ja näkyvyyttä mm. nettisivujen uudistamisen myötä. Kunnan vetovoimatekijöihin tulee jatkossakin kiinnittää erityistä huomiota, jotta kunnan väestökehitys jatkuisi positiivisena.

Asikkalan kunnanvaltuusto hyväksyi laajan hyvinvointisuunnitelman ja sitoutui suunnitelman tavoitteisiin hyvinvoinnin edistämiseksi. Asikkalan hyvinvointisuunnitelman laatiminen valtuustokaudelle toteutui yhdessä eri toimijoiden ja toimialojen sekä kuntapäättäjien kanssa strategian valmistuttua. Nyt laadittu hyvinvointikertomus toimii vahvana pohjana tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnittelussa. Kuntalaisten hyvinvointi ja terveydenedistämistyö on tärkeää tehdä näkyväksi ja vaikuttavaksi, hyvin toteutettu hyte-työ on kunnan vetovoimatekijä ja kertoo kunnan toimialojen ja päättäjien sitoutumisesta kuntalaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Toimenpide-ehdotukset

Osallisuuden ja kuulumisen tunteen vahvistamista tuetaan järjestämällä kuntalaisille aitoja mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.

Kunnan vaikuttamistoimielinten kokoukset toteutuvat sovitusti ja niiden esille nostamat näkökulmat ja kannanotot ja toiminta-ehdotukset huomioidaan kunnan ja hyvinvointialueen päätöksenteossa.

Yhdistys- ja kylä-illat sekä liikuntajärjestöjen tapaamiset toteutuvat suunnitellusti. Kunnan palautekanava on toimiva ja palautteisiin vastataan sovitusti.

Tuetaan vertaistuki- ja yhdistystoimintaa tarjoamalla yhdistyksille ja järjestöille maksuttomia kokoontumistiloja. Vahvistetaan alueellista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Tuetaan syrjäytymisriskissä olevia ja vähennetään riskissä olevien määrää hyvinvointisuunnitelmaan kirjatuin toimenpitein.

Vahvistetaan ja laajennetaan vertaistukitoimintaa eri kohderyhmille yhdessä alueen muiden toimijoiden kanssa.

Tuetaan mielen hyvinvointia eri elämäntilanteissa ja yhteiskunnan muutoksessa eri tilaisuuksin ja palveluin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Tuetaan kuntalaisten mahdollisuutta erilaisiin harrastuksiin.

Tuotetaan tietoa ja tukea terveellisistä elintavoista, päihteistä ja riippuvuuksista ikätasoisesti kaikille ikäryhmille.

Seurataan eri ilmiöitä ja niiden esiintymistä kunnassa ja puututaan ilmiöihin ennaltaehkäisevästi. Tiivistetään sekä eri toimialueiden, että alueellista yhteistyötä ilmiöihin puuttumisessa.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2023

Asikkalan hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 hyväksyttiin valtuustossa syyskuussa 2022.

Asikkalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty valtuustossa joulukuussa 2021.

Asikkalan kunnanvaltuusto on hyväksynyt alueelliset suunnitelmat kokouksessaan joulukuussa 2021.

4 Strategian painopisteet ja linjaukset

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

6 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

Hyvinvointikertomus käsitellään hyvinvointilautakunnassa 19.4.2023

Kunnanhallituksessa xx.xx.2023

Kunnanvaltuustossa xx.xx.2023.

7 Suunnitelman laatijat

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2022 on laadittu yhteistyössä eri toimialojen kanssa hyvinvointikoordinaattorin johdolla. Vuosiraportti esitetään hyväksyttäväksi kunnanvaltuustolle keväällä 2023.

Marja Koivisto, hyvinvointikoordinaattori

044 7780 022, marja.koivisto@asikkala.fi

Asikkalan hyvinvointiryhmä

Rinna Ikola-Norrbacka, kunnanjohtaja

Matti Kettunen, hyvinvointijohtaja

Petri Haapanen, sivistysjohtaja

Hillevi Anttila, varhaiskasvatuspäällikkö

Aki Tiihonen, tekninen johtaja

Isa Maunula, kehittämisspäällikkö

Aapo Pispala, talousjohtaja

Heidi Huldén, henkilöstöpäällikkö

Manninen Heikki, kaavoituspäällikkö

8 Suunnitelman hyväksyminen